

Коломіць Катерина Вячеславівна,
аспірантка кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх

ПОДІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ ЯК ЕЛЕМЕНТ ПРЕДМЕТА ДОКАЗУВАННЯ

У сучасних реаліях принципово важливим є свідомий підхід та забезпечення прав людини за будь-яких обставин, зокрема у кримінальному провадженні. Незважаючи на те, що права і свободи людини вже давно знайшли своє закріплення як на національному рівні, так і на міжнародному, все ж таки вірогідність їх порушення є надзвичайно великою, а особливо у кримінальному процесі, оскільки навіть у Конституції України передбачено обмеження прав і свобод людини у зв'язку з можливістю настання кримінального правопорушення, або ж щодо осіб, які підозрюються у вчиненні злочину [1]. Тут слід зазначити, що не аби яке місце у забезпеченні прав і свобод людини займає саме подія кримінального правопорушення як елемент предмета доказування, а саме її наявність чи відсутність, оскільки відповідно до статті 284 Кримінального процесуального кодексу України встановлена відсутність події кримінального правопорушення – це підстава для закриття кримінального провадження. Таким чином, діяльність органів досудового розслідування із забезпечення прав і свобод людини полягає у встановленні фактів об'єктивної дійсності шляхом дослідження обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні [2].

Підставою для початку досудового розслідування кримінальних правопорушень (проступків, злочинів) є внесення відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань слідчим, дізнавачем, прокурором на підставі заяви чи повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним обставин, що можуть свідчити про таке правопорушення [2]. Без сумнівів, правильне та своєчасне визначення предмета доказування є важливою складовою якісного та законного досудового розслідування. Часто, надмірне розширення предмета доказування призводить до надмірної тривалості досудового розслідування. У той час, як його (*предмета доказування*) безпідставне обмеження може спричинити обмеженість та однокісність досудового розслідування і як наслідок, доказів для ухвалення справедливого вироку буде недостатньо.

Слід зазначити, що самого визначення предмета доказування Кримінальний процесуальний кодекс України не містить, водночас прийнято вважати, що саме обставини, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні, перелічені у статті 91 згаданого вище Кодексу є елементами предмета доказування. Тут слід зазначити, що законодавець до таких обставин відносить і подію кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення

кримінального правопорушення) [2]. При аналізі самої події кримінального правопорушення, слід звернути особливу увагу на її складові, а саме на час, місце, спосіб та інші обставини, які й сприяють достовірному та повному встановленню самої події. Також можна вважати, що лише при наявності та встановленні усіх перелічених елементів події було здійснено всебічне, об'єктивне та повне дослідження обставин кримінального правопорушення та встановлення його складу. Так, П. П. Андрушко у своїй статті зазначав, що подія злочину розуміється як елемент об'єктивної сторони складу злочину, що відбувається у певному місці та певним способом [3, с. 106]. Тут слід звернути увагу, що співвідношення предмета доказування та складу злочину, незважаючи на значну кількість досліджені, досі лишається дискусійним, проте на нашу думку, їх не слід вважати тотожними, зокрема з огляду на ту ж саму статтю 284 Кримінального процесуального кодексу України, де законодавець розмежує такі підстави для закриття кримінального провадження як відсутність події кримінального правопорушення та відсутність в діянні складу кримінального правопорушення [2], водночас це питання ще підлягає дослідженню автором. Цікавим є підхід до тлумачення терміну «подія злочину» М. Є. Шумила, як окремого явища, яке відбулося в певному місці й певному часі та має передбачені кримінальним законом ознаки [4, с. 72]. Також вчений зазначає, що подія злочину – більш широке, узагальнююче поняття: не лише об'єктивна сторона складу кримінального правопорушення, а й склад кримінального правопорушення в цілому є елементом події кримінального правопорушення, оскільки склад кримінального правопорушення набуває правового режиму (правового статусу) події кримінального правопорушення за умови, що діяння характеризується ознакою (має властивість) суспільної небезпечності, з чим складно не погодитися. Водночас на думку В. О. Попелюшко основний зміст поняття «подія злочину» становлять саме ознаки складу злочину [5, с. 180].

Загалом поняття події кримінального правопорушення є надзвичайно важливим не лише на стадії досудового розслідування, але й на всіх стадіях кримінального провадження, проте досі не є досконалим дослідженням. З огляду на зазначене встановлення події кримінального правопорушення є вихідною обставиною для встановлення інших елементів предмета доказування, водночас саме поняття «події кримінального правопорушення» потребує чіткого закріплення та розмежування, з метою уникнення складнощів у правозастосуванні, також потребують дослідження й елементи події, зокрема не деталізовано поняття «інші обставини». Отже, подія кримінального правопорушення впливає на низку процесуальних аспектів, що мають істотне значення у кримінальному провадженні та є важливою для справедливого і неупередженого розслідування і судового розгляду.

Список використаних джерел

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

2. Кримінальний процесуальний кодекс: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#n2537>.

3. Андрушко П. П. Встановлення відсутності події кримінального правопорушення як підстава закриття кримінального провадження: окремі кримінально-правові та кримінально-процесуальні аспекти застосування. Вісник кримінального судочинства. 2015. № 3. С. 105–112.

4. Шумило М. Є. Реабілітація в кримінальному процесі України: монографія. Харків: Арсіс, 2001. 320 с.

5. Попелюшко В. О. Достовірне (істинне) встановлення обставин предмета доказування – запорука їх правильної кваліфікації. Вісник Академії адвокатури України. 2010. № 1 (17). С. 180–82.

Кукос Марина Василівна,

аспірант кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ

ТИПОВІ СЛІДЧІ СИТУАЦІЇ ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВТЯГНЕННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ У НЕЗАКОННЕ ВИРОБНИЦТВО, ВИГОТОВЛЕННЯ, ПРИДБАННЯ, ЗБЕРІГАННЯ, ПЕРЕВЕЗЕННЯ, ПЕРЕСИЛАННЯ ЧИ ЗБУТ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ, ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН АБО ЇХ АНАЛОГІВ

Типові слідчі ситуації при розслідуванні відіграють важливу роль для ефективного та якісного розслідування будь-якого кримінального правопорушення. Упорядкування слідчих ситуацій доцільно здійснювати на підставі ситуаційного моделювання, сутність якого полягає в тому, що велика кількість конкретних ситуацій, аналогічних у якому-небудь істотному відношенні, «зливається», поєднується в одну або кілька узагальнених ситуацій, для яких і розробляються оптимальні програми ухвалення рішення і проведення практичних дій.

У зв'язку з цим наголосимо, що критеріями систематизації типових слідчих ситуацій таких злочинів є обсяг та зміст наявної інформації про кримінальну протиправну подію, етап розслідування та особу злочинця, лінія поведінки учасника під час здійснення досудового розслідування. До типових слідчих ситуацій, що виникають під час розслідування злочинів пов'язаних з втягненням неповнолітніх в незаконне виробництво, виготовлення, придбання,